

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

Titel: De tweeling
Auteur: Tessa de Loo

Beschrijvingsopdracht.

Korte motivatie

Ik heb niet echt een duidelijke reden voor de keuze van dit boek. Ik had gewoon een boek nodig en thuis hadden wij nog literatuurboeken staan. Ik dacht, laat ik die maar nemen, want daar kan ik in ieder geval geen boete op krijgen. Ik heb toen gewoon het leukste van de vijf boeken gepakt.

Persoonlijke reactie

Ik vind het niet echt een mooi boek, ik vind er eigenlijk helemaal niets aan. Het boeit niet echt. Ik vind dat het te weinig een verhaal is, het zijn gewoon allemaal korte stukjes van wat die twee zussen vertellen maar de stukken hangen niet echt samen. Er is niet echt een doel waar ze naar toe streven, er is niet echt iets wat zoeken.

Samenvatting

Het verhaal gaat over Anna en Lotte, Duitse tweelingzusjes, die door de dood van hun ouders op 6-jarige leeftijd van elkaar gescheiden worden. Lotte, die tbc heeft, wordt door een oudtante mee naar Nederland genomen, waar ze wordt ondergebracht bij diens zoon. Anna, die niet ziek is en dus niet naar Nederland hoeft om aan te sterken, wordt meegenomen door hun grootvader die in een klein boerendorpje woont met zijn zoon.

Na ongeveer 70 jaar vinden Anna en Lotte elkaar terug in een kuuroord in Spa, waar ze elkaar hun levensverhaal vertellen. Lotte was terecht gekomen bij een communistisch gezin. Er waren zusjes en broertjes en ze werd beschouwd als een eigen dochter. Anna blijft echter na de dood van haar grootvader bij haar oom wonen, die trouwt met een vreselijke vrouw (tante Marthe) die niets uitvoert in de huishouding en alleen maar kinderen krijgt. Anna wordt gezien als een gratis hulpje, dat al het werk moet doen.

Bij Lotte in de familie is veel muziek: haar vader houdt van muziek en heeft zelf een installatie gebouwd en zelf kan ze goed zingen.

Anna wordt op een gegeven moment, omdat ze door een buurvrouw is gezien met een Hitler gezinde jongen, door haar oom ontslagen. Omdat ze steeds pijn in haar buik blijft houden gaat ze naar een dokter, die constateert dat haar baarmoeder gedraaid is. Ze zal altijd onvruchtbaar blijven. Terwijl Anna gelovig wordt opgevoed, wordt Lotte niets bijgebracht dat met het geloof te maken heeft.

Het dorp waar Anna woont wordt steeds meer in beslag genomen door Hitler en het nationaal-socialisme. Op een gegeven moment verlaat Anna het dorp en gaat naar Keulen, waar ze een opleiding gaat volgen om hoofd in een huishouding te worden. Als ze 21 is moet Anna een voogdijakte tekenen, waarin haar oom heeft gezet -naar later blijkt- dat Anna broos van gezondheid en een beetje zwakzinnig is. Hierdoor kon hij haar ongestraft op de boerderij laten werken. Nadat ze ontslag heeft genomen van haar eerste baan, gaat ze bij Frau von Garlitz, die van adel is, werken als kamermeisje.

De oorlog breekt uit, maar voor Anna verandert er eigenlijk weinig.

Als Lotte's oma in Duitsland is geweest, wil ook Lotte erheen. Ze wil Anna opzoeken. Ze gaat ook, maar het valt enorm tegen, want Anna heeft totaal geen aandacht voor haar. Ze heeft het veel te druk met het feest dat Frau von Garlitz organiseert voor oud en nieuw. Ook wil Anna niet toegeven dat er bezoek voor haar is. Teleurgesteld gaat Lotte naar huis.

Als Anna met een ander dienstmeisje naar een bal in het casino gaat, ontmoet ze Martin Grosalie, een Oostenrijkse soldaat. Anna verlooft zich met Martin en Frau von Garlitz vlucht definitief naar het landgoed van haar ouders in Brandenburg. Ook Anna wordt op een gegeven moment daarheen gehaald. Martin vertrekt naar Rusland. Anna krijgt nog regelmatig brieven van hem, waarin hij slechts landschap e.d. beschrijft. Hij praat niet over de oorlog. De Familie von Garlitz verhuist naar het huis van de moeder van von Garlitz in Polen. Daar zitten ook Russische krijgsgevangenen die het heel slecht hebben. Anna helpt ze een beetje.

Bij Lotte thuis komen onderduikers. De familie Frinkel (vader, moeder en Bram (18, vriend van Koen)) komt onderduiken bij de familie van Lotte. Ook Leon Stein, een vriend van de Frinkels, komt bij hen. Ruben Meyer wordt door de kapper van Lotte's vader bij hen gebracht. Later komt zijn moeder daar nog bij.

Anna wordt door Martin naar Wenen gehaald waar ze trouwen. Drie weken lang zijn ze samen en dan moet Martin terug naar Rusland.

Bij Lotte wordt de schoonvader van meneer Bohjul, van het grammofoonplatenhuis gebracht. Ook Theo de

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

Zwaan en Ernst Goudriaan, twee kennissen van haar vader, voegen zich bij de onderduikers, om de arbeidsinzet in de Duitse industrie te ontkomen. Dit is de reden waarom Koen voortaan binnen moet blijven. Flora Bohjul (de vrouw van meneer Bohjul) voegt zich bij haar vader. Voor opa Tak en zijn dochter Flora wordt een ander onderduikadres gezocht. Zij vertrekken dan ook.

Het vliegtuig van Herr von Garlitz stort neer. Frau von Garlitz ontvangt nog wel vroegere collega's van haar man, die een moordslag op Hitler beramen. Deze mislukt. Martin, die inmiddels in de SS zit, vraagt Anna in een brief ontslag te nemen en naar Wenen te gaan, omdat dat veiliger voor haar zal zijn, want de Russen naderen. Begin oktober krijgt ze daar bericht dat Martin is overleden. Ze stort in, maar leeft toch verder.

Als er een ernstig voedseltekort is in Nederland wordt Lotte er een paar keer op uitgestuurd om eten te gaan halen in andere delen van het land. Dit is erg gevaarlijk, maar toch doet ze het en iedere keer loop toch nog goed af.

Martin had Anna, toen hij haar voor de laatste keer zag, laten beloven geen zelfmoord te plegen, maar in de verpleging te gaan als hij er niet meer zou zijn. Ze zoekt inderdaad werk in de verpleging en wordt Rode Kruis zuster in een Lazeret.

Lotte trouwt met Ernst Goudriaan.

Na de capitulatie wordt Anna gevangen genomen door de Amerikanen. Na een tijdje wordt ze weer vrijgelaten. Het eerste en enige wat ze dan wil is naar het graf van Martin.

Bij Lotte thuis gaat het allemaal niet zo goed. De voortdurende angst is weg, maar de onderduikers zijn niet meer te houden terwijl het toch nog wel gevaarlijk voor ze kan zijn om zomaar buiten rond te gaan lopen. Ook wordt haar moeder ziek. Later blijkt het een geestelijke ziekte te zijn die met het gevaar in de oorlog te maken heeft.

Voor Anna wordt het een moeilijke reis naar Martin. Op de een of andere manier kan ze hem steeds niet bereiken. Als ze de moed heeft opgegeven krijgt ze weer een baantje in de huishouding. De vrouw bij wie ze in huis is ziet dat ze liever iets anders wil en Anna zegt dat ze bij de kinderbescherming wil. Dan doet ze een tweede poging om bij Martin te komen. Deze keer lukt het en vindt ze zijn graf. Daar blijkt een meisje er steeds goed voor te hebben gezorgd uit dankbaarheid dat zij net aan de dood ontsnapt is.

Met Lotte gaat het niet zo goed. Nu ze op zichzelf woont verveelt ze zich. Ze weet niet meer wat ze moet doen om de tijd door te komen.

Als Anna op het Instituut voor Sociaal Werk zit komt tante Martha haar opzoeken. Ze doet net of ze heel veel om Anna geeft, maar in werkelijkheid zit ze weer te liegen over haar tegen de dorpsbewoners. Nu durft Anna er wel iets van te zeggen. Dan gaat Anna Lotte nog een keer opzoeken in Nederland, maar nu is Lotte degene die niets met de bezoeker te maken wil hebben.

Ze zien elkaar nooit meer voordat ze elkaar weer tegen komen in Spa. Als Lotte in het Thermaal Instituut in een bad zit hoort ze een hoop geroep. Het blijkt dat Anna is overleden terwijl ze ook in bad zat. Weer voelt Lotte zich schuldig: Waarom is ze niet wat toegeeflijker geweest? Waarom heeft ze niet tegen Anna gezegd dat ze haar begreep, het enige dat ze wilde horen? Ze accepteert eindelijk Anna als haar zus, maar dan is het al te laat.

Kritisch literatuur lexicon

A. Achtergronden van de schrijfster

Tessa de Loo is een pseudoniem voor Tineke Duyvené de Wit. Ze werd geboren op 15 oktober 1946 in Bussum. Haar vader was chemicus bij een farmaceutisch bedrijf en in zijn vrije tijd amateur-cellobouwer. Het gezin bleef enige tijd in het Gooi wonen, verhuisde toen naar Amsterdam en vervolgens naar Oss. Daar werden haar broer en zus geboren. In Brabant ging Tineke ook naar school: eerst naar het gymnasium en daarna naar de HBS. Op beide scholen haalde zij echter zulke slechte cijfers, dat zij tenslotte naar een derde school, het Maaslandcollege, werd gestuurd. Daar haalde zij in 1965 haar MMS-diploma.

Na school ging Tineke Nederlands studeren in Utrecht. Eigenlijk wilde zij naar de kunstacademie, maar haar ouders vonden dat geen goed idee: als kunstenaar zou zij een onzeker en armoedig bestaan tegemoet gaan. Tijdens haar studie trouwde zij met een bouwkundige, van wie zij later zou scheiden, en in 1971 werd haar zoon geboren. Tineke stond nog enige tijd voor de klas als docent Nederlands en schreef tussendoor verhalen. Tijdens haar leven verhuisde Tineke vaak: na Utrecht woonde zij in de Achterhoek, op Texel, in het Groningse Pieterburen en in Amsterdam. Tegenwoordig woont zij in Coimbra, Portugal.

Haar eerste twee verhalen publiceerde zij, onder haar eigen naam, in 1979 in Vrij Nederland en Opzij. Daarna publiceerde zij onder het pseudoniem Tessa de Loo; Tessa is afgeleid van Texel, waar zij heeft gewoond, en haar grootmoeder heette van Loo.

In januari 1983 verscheen haar verhaal 'De muzikles' in het literaire tijdschrift Maatstaf, waarin maanden later ook het verhaal 'De meisjes van de suikerwerkfabriek' verscheen.

In november 1983 verscheen De Loos debuutbundel De meisjes van de suikerwerkfabriek. Haar tweede boek, de

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

roman Meander, verscheen in 1987. De roman beschrijft de ondergang van een alternatieve gemeenschap onder leiding van een valse profeet in Zeeland. In 1987 mocht De Loo het Boekenweekgeschenk schrijven. Het werd Het rookoffer, een novelle over de onmogelijke liefde tussen een docente Frans en haar achttien jaar jongere leerling. Twee jaar later verscheen Isabelle, een thrillerachtige roman over een ontvoeringszaak, waarin de tegenstelling tussen mooi en lelijk, macht en onmacht thema is. In 1993 verscheen De Loos buitengewoon succesvolle roman De tweeling. Deze roman, waarin de lotgevallen van twee zussen tijdens de Tweede Wereldoorlog worden beschreven, werd bekroond met de Trouw Publieksprijs 1994 en de Duitse Otto von Guericke Literatuurprijs. De roman is inmiddels al vele malen herdrukt.

B. Achtergronden van het boek/literatuurgeschiedenis

De schrijfster heeft in principe geen directe binding met de oorlog, maar ik denk dat zij zich het onbegrip van veel Nederlanders voor Duitsers en het stereotiepe beeld 'Duitsers' aantrok, en dat ze daarom heeft besloten dit boek te schrijven. De oorsprong van dit algemene stereotype ligt immers in de tweede wereldoorlog.

Het boek de Tweeling is in een aantal recensies flink afgekraakt. Er werd geschreven dat de stijl slecht was, dat er geen spanning in zat en dat het clichématig zou zijn. Toch werd het boek een bestseller dus dat zal best meevallen. Waarschijnlijk werd dit boek zo beoordeeld op emotionele gronden.

Het boek kijkt namelijk op een heel andere manier naar de tweede wereldoorlog en de schuld van de Duitsers dan men gewent is. Bovendien heeft Tessa de Loo de Nederlandse kant van de tweeling, als het personage van Lotte, nogal onsympathiek gemaakt, wat bij mensen in het verkeerde keelgat kan zijn geschoten.

Tessa de Loo zegt zelf in een interview dat ze dit boek gebaseerd heeft op een aantal discussies met een Duitse vrouw die ze heeft ontmoet. Dat is heel goed in het boek terug te vinden als de zusters tussen hun verhalen door ook discussies voeren over de tweede wereldoorlog.

Schema gedetailleerd beschrijven.

Onderwerp:

- ☉ Het is wel redelijk duidelijk over welk onderwerp de tekst gaat. Het gaat over een tweeling die op zeer jonge leeftijd uit elkaar gehaald wordt en die elkaar op late leeftijd weer tegenkomt. Ze vertellen elkaar dan wat ze met hun leven gedaan hebben.
- ☉ Ik vind het geen interessant onderwerp. Er zit geen grote spanningsboog die echt heel het verhaal lang er zit. Het zijn gewoon verschillende stukken telkens die niet echt aan elkaar hangen. Ze hebben ook geen doel waar ze naar toe streven, het is niet zo dat ze een boef zoeken of een probleem oplossen.
- ☉ Ik heb niet echt over het onderwerp nagedacht. Wel over de oorlog want dat komt ook heel sterk in het boek voor. Over dat ze beide de oorlog op een andere manier hebben meegemaakt.
- ☉ Ik ben niet echt anders over het onderwerp gaan denken na het lezen van dit boek. Het is wel zo dat ik het nog niet zo bekeken had vanaf de kant zoals Anna het bekijkt, dat is wel anders.
- ☉ Ik had niet echt verwacht dat het onderwerp zo uitgewerkt zou worden.
- ☉ Ik weet niet echt wat de mening uit het boek over het onderwerp is. Ik denk dat de mening is dat je alles op een verschillende manier kunt interpreteren.
- ☉ Ik vind dat ze het levensverhaal van beide vrouwen meer hadden moeten uitbreiden. Het ging vooral over de belevenis van de oorlog. Maar ze hadden er meer over kunnen zeggen. Ik vind gewoon dat het onderwerp zoals het nu is niet boeit.
- ☉ Natuurlijk heb ik wel eens boeken gelezen of films gezien over de oorlog maar niet zoals het op deze manier is uitgewerkt. Dat zijn dan levensverhalen van een persoon maar niet verhalen van twee verschillende personen die ook verschillende opvattingen hebben over de oorlog. Ik vond de film beter.

De gebeurtenissen

- ☉ De belangrijkste gebeurtenis is dat de vrouwen in Spa elkaar tegenkomen en blijkt dat ze in het zelfde kuuroord zitten. Het is een erg belangrijke gebeurtenis omdat ze dan heel hun levensverhaal gaan vertellen en ze dan dus ook op meningsverschillen komen, vooral over de oorlog.
- ☉ De nadruk ligt eigenlijk wel een beetje gelijk, het gaat om de gebeurtenissen uit het verleden en over de mening en de gedachten die ze daarbij hebben. Het gaat uit eindelijk wel om de gevoelens en gedachten van de vrouwen die botsen.
- ☉ Er komen wel heel veel gebeurtenissen in het verhaal voor, maar dat zijn geen spannende gebeurtenissen. Ze boeien je niet echt.
- ☉ Het is niet echt moeilijk om de volgorde van de gebeurtenissen te begrijpen. Het is gewoon het

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

levensverhaal van die vrouwen. Het is af en toe inderdaad wel zo dat je echt zo hebt van, waarom doet ze dat nu weer, maja.

- ☺ De gebeurtenissen kunnen realistisch zijn. Maar ik vind ze zo saai. Echt herkenbaar zijn ze natuurlijk niet omdat wij in een hele andere tijd leven.
- ☺ Ik denk dat de gebeurtenis die het meeste indruk op mij heeft gemaakt is dat Martin alles de omgeving beschreef in zijn boeken en dat hij niet de gruwelijken van de oorlog beschreef. Dat wou hij haar besparen.
- ☺ De gebeurtenissen spelen zich vooral tijdens de oorlog af en het is dan ook een wantrouwe sfeer. Er bang en op het ergste voorbereid, dat merk je dus wel aan de bazin van Anna, zij trekt een paar keer weg naar een ander gebied omdat ze bang is dat het echt oorlog gaat worden.
- ☺ De gebeurtenissen maken niet echt indruk op mij. Het boek was niet boeiend geschreven even als dat het onderwerp/de onderwerpen niet boeiend was/waren.
- ☺ Het verhaal is niet zo verteld dat je er heel veel in moet aan of invullen.
- ☺ Er zijn geen gebeurtenissen in het verhaal verteld die ik zelf herken. Gelukkig niet, maar dat is ook niet zo moeilijk ook, want ik heb de oorlog niet meegemaakt en heb ook geen verloren tweelingzus. Wel is het zo dat als je een vriendin lang niet ziet dat ze met anderen heeft opgetrokken dat ze soms andere opvattingen heeft over dingen. Dat lijkt wel een beetje op het boek.
- ☺ De gebeurtenissen bleven echt niet boeien. Normaal lees ik best veel, maar nu lag ik het boek na een bladzijde al weg omdat ik het gewoon helemaal niet spannend vond, ik heb er dan ook heel lang over gedaan.

Personages

- ☺ De hoofdpersoon van het boek en dat is dan voornamelijk Lotte is niet echt een persoon waar je op zou willen lijken. Ze is een gewone vrouw. Ze heeft niet echt een helden daad gedaan ofzo. Maar makkelijk heeft ze het ook niet, zeker nu ze haar zus weer terug vind en ze weer niet blijkt te bevallen, dan zou ik toch niet met haar willen ruilen.
- ☺ Je kon je wel redelijk in de personages inleven, want het was wel goed geschreven op dat gebied, maar doordat ik steeds zulke korte stukjes las zat ik niet zo echt in het verhaal dat ik echt met de personen meeleeftde.
- ☺ Nou ik vind dat Anna zeer spontaan en vrolijk is, maar ze overdrijft een beetje, Lotte mag dan haar zus zijn, ze kennen elkaar amper. En Anna doet alsof ze elkaar al heel hun leven lang kennen. Maar Lotte vind ik juist weer iets te stil en bevooroordeelend. Ze is zo teruggetrokken. Een middenweg zou het best zijn.
- ☺ Ik vind wel dat de personen zich gedragen zoals het hoort, al is Anna net wat overdreven. Er zijn geen personages die mij beïnvloed hebben of zullen doen.
- ☺ Ik vind de beslissing van Lotte goed dat ze zegt van ik blijf nog ff om te kijken hoe het is. ik heb het dan over het moment dat Lotte bij Anna is en dat Anna haar zo ontwijkt, dat vind ik een goede beslissing. Maar als Anna zijnde had ik dus wel anders gereageerd niet zo terughoudend en negerend.
- ☺ Ik vond beide hoofdpersonen niet sympathiek, Anna wel toen ze jonger was maar niet op het moment dat ze Lotte tegenkomt in Spa. Wie ik wel heel sympathiek vind ik Martin.
- ☺ Je komt het meest te weten van Lotte en Anna over de manier van leven en wat ze met hun leven hebben gedaan.

Bouw

- ☺ Het boek is niet echt moeilijk opgebouwd. Het is gewoon het verhaal van twee meisjes die op verschillende plaatsen zijn opgegroeid en hun eigen verhaal en mening hebben. Het zijn dus gewoon twee verhaallijnen door elkaar.
- ☺ Het verhaal komt langzaam op gang, in het begin is het erg saai, later gaat het wel, dan ken je de personen en worden de verhalen iets spannender en makkelijker.
- ☺ Ik vind wel dat alles goed met elkaar samenhangt het is ook niet zo dat er een verhaallijn overheerst, de twee lijnen zijn gelijk.
- ☺ Ik vind niet echt dat het verhaal boeiend of spannend is, zeker niet spannend, je hebt niet echt zoiets van 'ojee wat zal er nu toch gaan gebeuren' dat vind ik wel jammer.
- ☺ Zoals ik dus al zijn zijn het twee verhaallijnen die door elkaar lopen. Het zijn twee oude vrouwen die elkaar op latere leeftijd ontmoeten en die elkaar hun levensverhaal vertellen, die verhalen worden steeds van elkaar afgewisseld.

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

- ☺ Het zijn inderdaad veel terugblikken, maar dat komt omdat de vrouwen terugkijken naar hun verleden en elkaar vertellen wat ze in hun leven hebben meegemaakt. Dat hoort gewoon bij het verhaal, zou dat niet zo zijn dan zou het verhaal heel anders lopen en dat is niet de bedoeling.
- ☺ Er wordt wel wat met de tekst gespeeld. Zo heb je veel flashbacks en zit je ineens weer in de tegenwoordige tijd. Vooruitblikken komen er niet in het verhaal voor.
- ☺ Haast heel het boek bestaat uit terugblikken en herinneringen.
- ☺ Ik vind het einde wel spannend, de dood van Anna maakt het nog een beetje dramatisch, dat schuldgevoel, daar hadden ze het langer over moeten hebben, dat zou mij meer bevallen hebben, maar dan is het idee niet meer origineel want daar heb je al verschillende boeken van.
- ☺ Je ziet de gebeurtenissen door de ogen van beide vrouwen, verder geen andere personen, alleen Anna en Lotte.

Taalgebruik

- ☺ Ik vond de tekst niet leuk om te lezen want het las niet lekker maar dat kwam niet doordat er veel moeilijke woorden gebruikt waren ofzo, dat kwam eerder door de manier van schrijven.
- ☺ Er zijn me niet echt eigenaardigheden in stijl en taal opgevallen
- ☺ Er zijn in het verleden bij Lotte veel meer gebeurtenissen als bij Anna, bij haar kom je veel meer gedachten en gevoelens tegen. Ook in de tegenwoordige tijd kom je veel meer gedachten en gevoelens tegen. Dan lopen ze veel meer te discussiëren
- ☺ Ik vind het verhaal gewoon saai is verteld, er word nergens naar toegewerkt, er is niet iets waardoor het verhaal ineens drastisch verandert, iets onverwachts. Net dat Anna op het laatst doodgaat, dat is drastisch maar dat komt dan weer net te laat, dat is helemaal aan het eind van het boek
- ☺ Ik vind niet dat er veel symbolische verwijzingen in het verhaal zijn, maar het kan zijn dat ik daar overheen kijk. Maar ik heb niets gevonden.

Evaluatie

Ik vond het geen mooi boek, te weinig spanning, maar wel vind ik het goed dat Tessa van Loo de andere kant van de oorlog durfde te laten zien. Ze zei niet dat alleen de Duitsers schuld hadden aan de oorlog omdat zij op Hitler stemden, maar ook op de andere omringende landen omdat die het zelf ook niet zagen aankomen en ze er dan ook niets tegen hebben gedaan. Dat vond ik wel goed.

Module 1

Verdiepingsopdracht 1

- ☺ In het begin verwacht je dat ze iets over hun verleden vertellen en dat ze zich in de loop der tijd gaan verzoenen met elkaar. Ook verwacht je dat er een spanningsboog inzit, maar dat is niet het geval.
- ☺ Nou bijvoorbeeld hoe het komt dat anna geen kinderen heeft, maar daar wordt later dus antwoord op gegeven.
- ☺ Je weet niet waarom de beide vrouwen het niet met elkaar kunnen vinden. Ze hebben echt heel de tijd meningsverschillen en lopen heel de tijd te kibbelen. Je kunt natuurlijk wel wat bedenken maar het wordt niet duidelijk gezegd.
- ☺ Nou je wilt dus weten waarom ze zo lopen te kibbelen. Ik denk dat het komt doordat ze heel anders zijn opgegroeid en vooral als het over de oorlog gaat hebben ze hele andere ideeën want ze geven beide de ander de schuld.
- ☺ De open plek waar ik het niet over had wordt dus niet door heb boek geantwoord. De open plek net als waarom anna geen kinderen heeft wordt dus wel beantwoord.
- ☺ Het is echt heel de tijd zo dat als het spannend wordt, dat ze beginnen te vertellen over het leven van de ander. Zo verspringen ze telkens en stellen het moment uit dat je er achter komt.
- ☺ Er waren wel kleinere spanningsbogen, maar niet echt een hele grote die over heel het verhaal liep dat vond ik erg jammer. Want dan werd het boek wel wat spannender.

Module 2

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

- ☺ Er wordt niet echt goed beschreven hoe Anna en Lotte er uitzien. Als ze elkaar tegenkomen zijn het natuurlijk oudere vrouwen, Lotte is 76 jaar oud. Ze lijdt aan artrose en is weduwe. Ze heeft een rustig karakter en is erg nuchter. Ze wil Anna het liefst een beetje op afstand houden. Lotte heeft maar een paar duidelijke karaktertrekken en heeft weinig onvoorspelbaars in zich. Anna (ook 76 jaar oud) lijdt ook aan artrose en is ook weduwe. Ze heeft een druk karakter en wil altijd haantje de voorste zijn. Ze is intelligent, vastberaden en heeft een goed geheugen. Ze wil Lotte graag leren kennen en haar alles vertellen wat haar dwars zit, zolang het nog kan. Anna is dynamisch en heeft veel verrassende kanten.
- ☺ De hoofdpersonen hebben niet echt een bepaald doel, ze willen elkaar goed leren kennen, ze willen dat het goed komt tussen hun na al die jaren.
- ☺ Anna is praktisch van aard en houdt er niet van om problemen uit de weg te gaan. Ze heeft haar hele leven hard moeten werken en ze is trots op de dingen die ze daardoor bereikt heeft.
- ☺ Belangrijke beslissingen zijn om met hun man te trouwen, om elkaar weer eens op te zoeken, al is dat geen succes.
- ☺ Ze hebben niet echt grote gevolgen, het is wel heel erg belangrijk dat ze elkaar opgezocht hebben want doordat het zo was tegengevallen hadden ze ook niet direct de drang om elkaar nog eens op te zoeken, want anders waren ze elkaar eerder tegen gekomen. Dan hadden ze het echt bij kunnen leggen, al waren ze misschien dan ook zo koppig geweest.
- ☺ Ik zou mijn zus dus ook opgezocht hebben, maar ik zou proberen er het beste van te maken en haar niet zo laten stikken zoals Anna doet.
- ☺ Ik vind wel dat de personen in de loop van het verhaal veranderen, in het begin is Anna veel stiller door de dreiging van haar stiefmoeder. Als je haar in Spa ziet, dan is ze echt heel erg druk en levendig. Ook Lotte is wel wat veranderd. Zij was vroeger niet zo erg stil en terughoudend.
- ☺ Ik vind beide personages niet sympathiek, ik vind de een te stil en de ander juist weer te druk. Ik mag ze dus beiden niet. misschien dat dat ook een oorzaak is dat ik het boek niet mooi vind.
- ☺ In het begin kon je je niet goed in de hoofdpersoon inleven maar later werd dat wel beter.
- ☺ Martin Grosalie: Dit is een Oostenrijkse soldaat. Hij trouwt met Anna.
Ernst Goudriaan: Dit is een ondergedoken vioolbouwer, hij trouwt met Lotte.
David: Dit is Lotte's joodse verloofde.
- ☺ Ik vind de kijk van Anna toch beter, zij wil tenminste haar zus een kans geven om zich weer met haar te verzoenen, zelf dat doet Lotte niet.
- ☺ Lotte en Anna zijn wel duidelijk karakters, daar kom je echt heel hun levensloop van te weten, hoe ze over dingen denken en wat ze voelen, dat is bij Martin, Ernst en David niet zo, dat zijn dus types.

Recensie

Trouw, 11 november 1994

Tessa de Loo: 'Ik heb nog nooit zoveel post gehad als na dit boek'

JET KUNKELER

Het aardige van de Publieksprijs is, vindt ze, dat het de lezer is die beslist en niet, zoals meestal, een jury van professionele lezers. De doodgewone doorsnee-lezer die met deze beslissing de schrijver het applaus geeft dat deze in de eenzaamheid van zijn werkkamer nooit hoort.

Tessa de Loo (1946), auteur van de bekroonde roman 'De tweeling': ``Je schrijft een boek in een volstrekte stilte, in een isolement, je bent er zelf helemaal vol van, je bent ervan bezeten. En dan gaat het de wereld in. Het wordt gelezen. Maar daar ben je niet bij. Je ziet niet wat er met jouw boek gebeurt, in treinen, op stations, op het strand, in een kamer waar iemand op zijn gemak in een luie stoel zit, een kopje warme chocolademelk onder handbereik. Hij geniet of hij ergert zich, verveelt zich misschien. Overal wordt dat boek geconsumeerd en jij weet er niets van. Een acteur krijgt meteen respons, applaus of rotte tomaten, maar in ieder geval komt er onmiddellijk een reactie. De schrijver moet dat ontberen. Daarom zie ik deze prijs als een soort applaus. De lezers hebben zich nu eens uitgesproken."``

De ene dag kreeg ze de Publieksprijs voor het Nederlandse Boek 1994 - de achtste keer dat deze CPNB-prijs is uitgereikt - een dag eerder werd De tweeling onderscheiden met de Otto von der Gablentz-prijs, van het Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael; deze prijs, naar de vroegere Duitse ambassadeur in Nederland, is voor auteurs die hebben bijgedragen aan de verbetering van de verstandhouding tussen Nederland en Duitsland.

De tweeling, verschenen in 1993, is het verhaal van twee zusjes die op zesjarige leeftijd, na de dood van hun ouders, van elkaar gescheiden worden. De een, Lotte, groeit op in Nederland, de ander, Anna, in Duitsland. Als

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

bejaarde vrouwen komen ze elkaar bij toeval tegen in de Belgische badplaats Spa. Daar vertellen ze elkaar hun levensverhaal, dat vooral het verhaal van de oorlog is, die van Lotte in Nederland, die van Anna in Duitsland.

Anna's verhaal berust grotendeels op het leven van een Duitse vrouw, Maria, die Tessa de Loo tijdens een vakantie in Frankrijk leerde kennen. ``Totdat ik deze vrouw ontmoette overheersten bij mij anti-Duitse sentimenten, zoals, denk ik, bij mijn hele generatie. Die gevoelens hadden bij mij ook te maken met de familieverhalen waarmee ik ben opgegroeid. Verhalen over onderduikers, over razzia's, over angst. Verhalen die met Duitsers te maken hadden."`

``Met deze vrouw voerde ik hooglopende discussies over de oorlog. Zij riep heftige gevoelens bij mij op, ik bij haar. Onze meningen stonden soms lijnrecht tegenover elkaar. Maar de vriendschap die was gegroeid, kon dat wel hebben. Het was een mentaal heel sterke, krachtige vrouw, met gevoel voor humor. Wat zij mij vertelde over haar oorlogstijd, over haar visie op de rol van het Duitse volk in de oorlog, bracht mij in conflict met wat ik altijd, uit gemakzucht, of doordat ik slecht geïnformeerd was, had geloofd. De tweeling is de weerslag van dat conflict in mijzelf; ik heb dat opgesplitst in de figuren van Lotte en Anna, die voortdurend met elkaar in de clinch liggen. Hun gesprekken lijken sterk op die tussen Maria en mij.

``Lotte is voor een deel gebaseerd op mijn moeder, op mezelf en op fantasie. De figuur van Lottes moeder is ontleend aan mijn grootmoeder, die een gezin van acht kinderen had, maar het toch heeft aangedurfd joodse onderduikers op te nemen. Dat sprak voor haar vanzelf."

Heeft het boek naar jouw oordeel inderdaad bijgedragen aan een betere verstandhouding tussen Nederlanders en Duitsers, doelstelling van de Otto von der Gablentz-prijs?

``Ik maak dat op uit de brieven die ik gekregen heb. Ik heb nog nooit zoveel post gekregen als naar aanleiding van dit boek. De teneur van die reacties is vaak: 'het boek heeft me aan het denken gebracht', 'ik heb mezelf nog eens onder de loep genomen'. Er wordt veel over wordt gediscussieerd, niet alleen in literaire kringen. Het wordt op scholen gelezen. Ik heb van leraren gehoord dat ze hun leerlingen bijna dwingen het te lezen om de jongere generatie beter te informeren."

Zijn er ook mensen die er boos over zijn geworden, omdat het verhaal van Anna duidelijk maakt wat de oorlog voor doodgewone Duitsers betekende?

``Een enkele criticus, zoals Hans Warren, die me een soort landverraadster noemde. Eigenlijk heb ik maar één ervaring van iemand die heel verbolgen was over het boek en dat was een Duitser die al heel lang in Nederland woont, zich helemaal met het Nederlandse standpunt heeft geïdentificeerd en die, denk ik, de Duitse schuldvraag niet heeft verwerkt. Hij vond dat ik me veel te veel in de Duitse kant heb ingeleefd. Het Lotte-syndroom, noem ik dat. Lotte is zeer onverzoenlijk. Deels om wat zij in de oorlog heeft meegemaakt, het gevoel dat zij degenen die in de oorlog gestorven zijn zou verraden als ze te veel begrip voor Anna zou tonen. Deels ook omdat zij haar Duitse afkomst al die jaren heeft weggedrukt, onderdrukt. Daardoor stelt zij zich zo hard op tegenover haar zuster, en in dat opzicht is haar houding vergelijkbaar met de reactie van deze man."

Er is onlangs een discussie gevoerd over de vraag of het goed is om de vierde en de vijfde mei straks, in 1995, samen met de Duitsers te herdenken. Daarop zijn nogal wat negatieve reacties gekomen. Zou jij er vóór zijn?

Aarzelend: ``Ik vind eigenlijk ook dat dat niet kan. Laat de Duitsers hun eigen bevrijdingsfeest vieren. Zij zijn destijds immers ook bevrijd. Verzoening? Ik vind dat die op andere terreinen moet plaatsvinden, niet bij deze gelegenheid. Ik vind dat ongevoelig tegenover de slachtoffers die nog leven."

De tweeling, waarvan binnen een jaar meer dan 130 000 exemplaren werden verkocht, zal binnenkort in het Duits worden vertaald; ook uitgeverij in andere landen hebben belangstelling getoond, Portugal bijvoorbeeld, waar Tessa de Loo tegenwoordig woont. Maria, die het boek in feite heeft veroorzaakt, zal het niet meer kunnen lezen. Ze stierf een maand nadat Tessa de Loo het manuscript had ingeleverd.

Haar volgende (zesde) boek wordt een reisboek, een 'nostalgisch boek', gebaseerd op brieven en dagboekfragmenten van Lord Byron. ``De tweeling was een heel zware onderneming die ik niet graag nog eens zou overdoen. Ik wilde nu eens een leuk boek schrijven

Commentaar.

Het deel wat ik heb onderstreept kom je dus heel erg veel in het boek tegen, ze heeft dus haar informatie niet zelf bedacht.

Dat wat Hans Warren zegt, daar ben ik het niet mee eens. Ik vind het goed dat ze een andere kijk op de oorlog geeft, je mag je eigen mening geven. En het zet je aan het denken en ik vind dat ze gelijk heeft.

Module 3

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

- ☺ Het boek is op chronologische volgorde geschreven alles wordt op volgorde van gebeuren verteld.
- ☺ 'De tweeling' is onderverdeeld in 3 delen:
 - Deel 1 – Interbellum
 - Deel 2 – Oorlog
 - Deel 3 – VredeAprès la déluge encore nous
Deze 3 delen geven alledrie een grof tijdvak aan waarin het verhaal zich afspeelt, maar het speelt allemaal in het heden, in Spa, en het verleden wordt door middel van flash-backs weergegeven.
- ☺ Het verhaal is wel aaneengesloten alles wat er gebeurt volgt de vorige gebeurtenis op. Alles sluit aan en het is daarom ook makkelijk te volgen.
- ☺ De afzonderlijke verhaallijnen sluiten wel degelijk op elkaar aan, ze vertellen de verhalen van de twee zussen en komen op den duur op het moment uit dat ze in het kuroord in Spa zijn waar ze elkaar tegen komen een waar de twee verhaallijnen een worden.
- ☺ Het zijn dus twee verschillende verhaallijnen.
- ☺ De structuur heeft wel een beetje invloed op de spanning, maar het is sowieso toch een saai boek, dus echt veel spanning komt er niet in voor. Maar het is wel zo dat als het spannend wordt dat ze naar de andere verhaallijn gaan en dat de spanning dan wordt uitgesteld.
- ☺ Er komen heel veel flashbacks in het verhaal voor, daar bestaat heel het verhaal uit.
- ☺ Verteltijd: 435 pagina's
Vertelde tijd: Het begint in het kuroord in Spa, dan gaat het verhaal over de geboorte van de tweeling, het interbellum, de Tweede Wereld oorlog en de vrede daarna. Een paar jaar na de oorlog houden de verhalen over vroeger op. De tweeling ontmoet elkaar weer als ze een jaar of 70, 80 zijn
- ☺ Het speelt zich af tussen nu en 76 jaar geleden, maar het gaat heel veel over de tweede wereldoorlog en de jaren 80.
- ☺ Ze zouden ervoor moeten zorgen dat het spannender wordt en dat je je meer in het boek inleeft. Maar ik vind niet dat dat echt het effect is.

Recensie

Trouw, 4 november 1993

TESSA DE LOO, 'DE TWEELING', ROMAN OVER NEDERLANDS-DUITSE OORLOGSVERLEDENS 'Wij hadden het ook niet altijd makkelijk'

ROB SCHOUTEN

Tessa de Loo, 'De tweeling', uitg. De Arbeiderspers, 435 blz - f 59,90 gebonden en f 39,90 paperback.
Na de dood van de ouders wordt de tweeling van elkaar gescheiden. Het ene meisje, Anna, groeit op bij haar grootvader en een oom in een behoudend Duits boerengezin, het andere, Lotte, bij een ver familielid in Nederland dat de communistische leer is toegedaan. Na vanaf hun zesde gescheiden te zijn geweest ontmoeten ze elkaar toevallig weer, bejaard, in een kuroord in het Belgische Spa. In opzet lijkt het boek daarmee een beetje op 'Das doppelte Lottchen', het bekende kinderboek van Erich Kastner, en de naam van een van de hoofdpersonen, Lotte, lijkt me in dat opzicht geen toeval. Overigens wordt van de verrassende ontmoeting in Spa niet al te veel geheimzinnige omhaal gemaakt. Al na vijf pagina's is hun tref bezegeld en kan het feitelijke verhaal beginnen. De structuur van 'De tweeling' is eenvoudig en glashelder. Tijdens hun verblijf in Spa vertelt de tweeling elkaar steeds weer porties van de wederzijdse, achterstallige geschiedenis. In dat opzicht doet het boek denken aan een raamvertelling. De tijd voor en tijdens de oorlog staat daarbij centraal. Beiden vertegenwoordigen uiteraard heel uiteenlopende geschiedenissen. De Duitse Anna wordt dienstbode bij een adellijke familie, die zolang het ze goed uitkomt met de nazi's heult, en trouwt tenslotte met een aardige jongen die zich voor de SS opgeeft en binnen de kortste keren op onnozele wijze sneuvelt. De familie van de Nederlandse Lotte staat onverbiddeijk aan de goede kant, ze hebben er zelfs joodse onderduikers. Maar onwezenlijke helden zijn het nu ook weer niet. In hun levensloop vertegenwoordigen beide vrouwen zoiets van de modale jonge vrouw in oorlogstijd, belicht vanuit zowel Duits als Nederlands perspectief.

Van een vroegere harmonie is in Spa niet erg veel meer over. Lotte blijft eigenlijk gedurende het hele verhaal erg sceptisch over de verhalen van Anna, die haar telkens weer voorkomen als rechtpraten wat krom was. Anna krijgt van de auteur de meeste ruimte om haar verhaal te vertellen. Ze ontpopt zich als een hardwerkende, doortastende, a-politieke vrouw, maar ook het type dat met recht kan zeggen dat ze van niks heeft geweten. Het is op dit historisch-politieke punt dat de zusters telkens opnieuw botsen. Aan de psychische of

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

karakterologische dimensies van het conflict tussen twee bejaarde dames wordt veel minder aandacht geschonken. Het gaat hier onmiskenbaar om historische rechtvaardigheid.

Aan haar thema heeft Tessa de Loo vooral verhalende dimensies gegeven. De lezer volgt steeds in chronologische volgorde afwisselend de geschiedenis van Lotte en van Anna. Hun levens worden (soms haast filmisch) aanschouwelijk gemaakt en eigenlijk moet je als lezer zelf maar uitmaken wat je ervan vindt. Zo ben ik het met Anna eens dat Lotte veel te sceptisch blijft onder de Duitse verhalen (voor iemand die toch ook niet het allerergste van de orlog heeft meegemaakt is haar haat jegens de Duitsers erg onvermurwbaar, vind ik). Eigenlijk zijn die Anna-verhalen zelfs dramatischer en overtuigender. Dat lijkt me geen toeval.

Toch komen ze op Lotte steeds weer over als "zo'n generalisatie die de schuldvraag in veilige richting omhoog". In geestelijk opzicht betekenen de baden in Spa dan ook geen loutering voor de zusters: "Tja. . ." peinsde Lotte, "als jullie ons land niet hadden leeggeroofd hadden zich bij ons niet zulke taferelen afgespeeld."

"Wij hadden ook onze rantsoenering. . ." zei Anna zwakjes. Lotte trok haar wenkbrauwen op. "Jullie waren de voorraadschuur van Europa."

In haar wiek geschoten liet Anna de kaart zakken. "Na de oorlog namen de Fransen wraak. In de Franse zone hebben ze ons uitgehongerd." "Ach. . ." zuchtte Lotte. "Altijd die vergoelijking. Altijd dat: maar wij hadden het ook niet makkelijk."

Op ideologisch of wijsgerig niveau heeft De tweeling niet veel te bieden, het wezenlijke conflict tussen twee keerzijden van een medaille krijgt geen nieuwe dimensies. Het is in feite een stellingenoorlog, waarbij de spreeksters zichzelf ingegraven hebben. Alleen tegen het einde komt een ietwat melodramatische volta.

Tessa de Loo is een geboren vertelster. De diverse onderdelen van de dubbele levensgeschiedenis zijn levendig en plastisch verteld. Een probleem vind ik wel dat de interbellum- en oorlogsverhalen als voldragen epische geschiedenissen zijn opgeschreven, terwijl ze tegelijkertijd als flashbacks binnen de Spaconfrontatie moeten werken. Dat heeft iets onnatuurlijks: de geheugens van zowel Anna als Lotte lijken zodoende bovenpersoonlijke, almachtig registrerende organen. Ik zou geloof ik stokkende en tastende verhalen authentieker hebben gevonden dan deze filmische memoires over angst en wrok, hoe treffend soms ook opgeschreven. Zoals deze passage na het bericht in Het Parool over het bestaan van gaskamers:

"Het bericht werd onmiddellijk gebagatelliseerd, natuurlijk was het niet meer dan een aan de verwrongen fantasie van een overrijverige journalist ontsproten sensatieverhaal. Bram Finkel gooide zijn servet op tafel en liep, zijn hoofd tussen zijn schouders, naar de deur. Met de knop in de hand draaide hij zich om en zei met een grijns tegen Koen: 'Misschien willen jullie de volgende tweeduizend jaar nu eens het uitverkoren volk zijn!'"

'De tweeling' is een heel heldere roman met een overzichtelijk thema, je leest het in een adem uit. Maar het is niet een boek met veel diepgang, geen werk dat het probleem historisch of psychologisch nuanceert. Misschien zijn zulke gecontrasteerde persoonlijke geschiedenissen daartoe ook niet bij machte.

Het verder zo doortimmerde en (althans voor een niet-specialist) authentiek aandoende verhaal (vooral van Anna) wordt helaas ontsierd door een paar kleine historische missers, die ik er voor de zekerheid toch maar uit zou halen, alvorens de Duitse vertaling te lanceren. Zo is Wilhelm Kempf geen foute dirigent die in nazi-tijd door bleef spelen, maar een pianist (bedoeld zal wel zijn Furtwangler) en lijkt beeldspraak met het begrip "lobotomie" (voor het eerst voltrokken in 1936) erin me in het jaar 1933 onwaarschijnlijk. Zo zijn er nog een paar peccadilles, maar voor het eindresultaat doen ze weinig terzake.

Commentaar

Het is inderdaad zo dat de verhalen erg detailgetrouw zijn, maar ik vind dat dat niet erg belangrijk is. Ik vind dat je het ook als een flashback kunt zien en niet als een herinnering. Ik vind niet dat dat erg belangrijk is.

Met dat tweede stuk ben ik het dus erg eens, ik vind inderdaad dat er niet veel diepgang in het boek zit, het is wel zo dat je na gaat denken over de schuld van de oorlog maar verder is het boek niet spannend om te lezen.

Module 4

- ☉ De thema's zijn: tweelingen, verzoening en de Tweede Wereldoorlog.
- ☉ De tweeling vindt elkaar weer terug. Anne wil zich graag met Lotte verzoenen. En de Tweede Wereld Oorlog zorgt voor veel onbegrip tussen de twee vrouwen.
- ☉ Tweelingen
Tweede Wereldoorlog.
Oorlog uit verschillende ogen.
Onbegrip.

Boekverslag De tweeling (Tessa de Loo)

Annemiek Berckmoes

© havovwo.nl (feb 2003)

- ☺ Anne en Lotte zijn een tweeling, de tweeling kijkt terug op de oorlog, Anne ziet de oorlog uit Duitse ogen, Lotte uit Nederlandse ogen, Anne probeert Lotte te laten inzien dat 'gewone' Duitsers het ook moeilijk hebben gehad in de oorlog.
- ☺ Heel het boek draait natuurlijk om de tweeling en het thema draait daar ook heel erg om, dat is dus heel erg duidelijk het zelfde.
- ☺ Het verhaal vindt plaats in een kuuroord in Spa. Daar vertellen Anna en Lotte elkaar hun levens verhaal. Het verhaal van Anna speelt zich af in Keulen, op het platteland waar ze als 'slavin' werkte, en in Oostenrijk in Wenen. Het verhaal van Anna speelt zich af in Nederland in het 'Hollands huis' ergens in het Gooi.
- ☺ De plaats waar ze elkaar tegenkomen heeft niet echt een duidelijke betekenis, maar wat wel erg belangrijk is, is dat Lotte in Nederland woonde tijdens de oorlog en Anna in Duitsland dat heeft heel veel verschil gemaakt en dat merk je nog steeds, want daar hebben ze nog steeds meningsverschillen over.
- ☺ Zie de vorige vraag.
- ☺ Er is wel degelijk een verband tussen plaats en thematiek, zo hebben de verschillende landen wel degelijk met het thema de tweede wereld oorlog te maken.